

VERSLAGEN VAN DE MAANDVERGADERINGEN

te Heerlen op 4 november 1975

Voor een talrijk publiek, waaronder enkele leden van de Vrienden der Natuur uit Venlo, opende de voorzitter van onze afdeling de vergadering. Eerst werden enkele huishoudelijke zaken behandeld. De commissie, ingesteld op de ledenvergadering van 2 sept., welke ten doel heeft een regeling van de bevoegdheden en plichten van de afzonderlijke kringen te treffen, had een voorlopig reglement opgesteld en legde dit aan de vergadering voor ter bespreking. Sommige leden waren van oordeel dat enkele aanvullingen gewenst waren, waarna besloten werd dit ontwerp nog nader te bestuderen. Vervolgens gaf dr. Dijkstra de raad om het verkregen herbarium van pastoor Jongen nauwkeurig te controleren op mogelijke insectenvraat en de nodige maatregelen te treffen om dit te voorkomen.

De heer van Geel vertoonde de vrucht van Osage-doorn (*Maclura*) een soort die in Midden-Amerika voorkomt en aan de Plataan verwant is. Dr. Dijkstra had takken van Bezemstruik (*Spartium junceum*) welke voor de tweede maal bloeide, meegenomen. Deze soort komt in het Middellandse Zeegebied voor op kalkhoudende grond. Hij kan in ons land enkele meters hoog worden, de eerste bloei is eind mei-juni. Volwassen planten bezitten groene twijgen, waarmee geassimileerd wordt; bladeren ontbreken. Kiemplanten bezitten wel kleine bladeren. Deze soort vertoont grote overeenkomst met Brem (*Sarothamnus scoparius*), die kalkvliedend is. Een tweede bloei is niet iets bijzonders voor een zachte herfst, ook de heer Leysen ontdekte op 31 oktober te Epen een bloeiende Brem.

Vervolgens kreeg de heer Bronneberg het woord en vertoonde een groot aantal dia's van planten door hem in de Alpen gefotografeerd. Een aantal van deze komt ook in Zuid-Limburg voor, zoals Nachtsilene (*Silene nutans*), Wolverlei (*Arnica montana*), Hauwklaver (*Tetragonolobus siliquosus*), Engbloem (*Vin-*

cetoxicum officinale). Voor ons een merkwaardig feit is dat Waterlelie (*Nymphaea alba*) in Oostenrijk als een zeer, zeer zeldzame soort beschouwd en beschermd wordt. De afbeeldingen van dat materiaal uit Nederland. Natuurlijk werden ook talrijke, soms zeer fraaie afbeeldingen vertoond van typische alpenplanten evenals van een aantal orchideeënsoorten. Een kleine opmerking: Harige ratelaar (*Rhinanthus alectorolophus*) komt in Nederland voor en is in Zuid-Limburg op het Krijt niet zeldzaam.

Daarna vertoonde de heer Bouwhuis enkele afbeeldingen van de Wespenorchis (*Epipactis muelleri*), volgens hem van exemplaren uit Nederland. De noordelijkste vindplaatsen van deze zijn Hannover en Hildesheim. Hij is ons bekend uit Luxemburg en komt algemener in warmere streken voor en op verweerde kalkrijke bodem. De bloemkleur is groenachtig geel, van binnen met donkere paarse vlekken. Als slot gaf hij een groot aantal zeer fraaie foto's van Duitse gentiaan (*Gentianella germanica*), een soort die normaal een 5-spletige bloemkroon draagt, maar bij uitzondering 4-8-spletig kan zijn. Afwijkende bloemen, vooral bij exemplaren die ook normale bloemen bezitten, zullen waarschijnlijk gevormd worden door een minder of rijkere voeding tijdens de groei van de plant en staan niet in verband met een afwijking van hun chromosomen. De verandering van nederlandse namen, hier in Krijtgentiaan, lijkt hen niet erg gelukkig toe en schept onnodige verwarring.

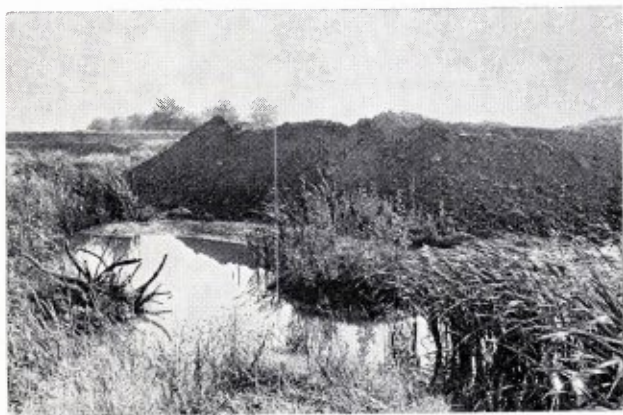
te Maastricht op 6 november 1975

Na opening van de vergadering waarbij voorzitter van Nieuwenhoven de aanwezigen hartelijk welkom heet, herdenkt hij met passende woorden de onlangs op hoge leeftijd overleden heer A. Smeets te Venlo. De overledene, die een zeer verdienstelijk leven achter de rug had, was jarenlang een actief lid van het dagelijks bestuur van het Limburgs Landschap en lid van de Beheerscommissie De Hamert. In een „In memoriam” in nummer 10 van het maandblad

belichtte de heer van der Horst deze vooral voor Noord-Limburg zo verdienstelijke mens.

Ook werd dezer dagen het overlijden vernomen van de heer W. Onstenk. De heer Onstenk, die bekend stond om zijn collectie kevers, was in vroeger jaren een trouw bezoeker van de maandvergaderingen en een verdienstelijk leider in de jeugdbeweging, waarin hij vooral studie der natuur propageerde.

Met betrekking tot het artikel „Hoe een grintgat natuurgebied zou kunnen worden” in nummer 10 van het Maandblad, zegt de voorzitter dat het beschreven gebied alweer verdwenen is onder de dikke deklaag, die volgens de plannen tot een zonneweide zal worden ingericht (zie foto). Wel meent hij goede verwachtingen te mogen hebben van de ontwikkelingen van dit 140 H.A. grote gebied. Bepaalde gedeelten zullen gereserveerd worden als vogelbroedterrein en niet zonder meer toegankelijk zijn.

Het einde van het in het artikel van Ganzevles, Gilissen en Poot beschreven natuurgebied in het grintgat Eysden-Oost.

foto: P. J. van Nieuwenhoven

Nog eens de surveillance-diensten in het Museum door genootschapsleden ter sprake brengend, zegt de voorzitter dat nog geen aanmeldingen bij het secretariaat zijn binnengekomen. De heer Montagne merkt hierbij op dat men het begrip surveillance-diensten en het houden van voordrachten niet los van elkaar moet zien. Hij zegt deze diensten te wil-

len zien als experiment en als voorloper voor als straks het vernieuwde Museum weer geopend is. Dan zal namelijk het toezicht in de aanzienlijke vergrote expositieruimte moeten worden uitgebreid en zal medewerking van genootschapsleden in de weekends hoogst welkom zijn.

De secretaris zal alvast een lijst opstellen van diegenen die zich al bereid verklaarden en dit met hen bespreken om tot een schema te komen.

Bij de Koninklijke Maatschappij voor Tuinbouw en Plantkunde Afd. Lisse zijn zaden van wilde planten te bekomen. Voor bijzonderheden verwijst de voorzitter naar de mededelingen hierover onder het hoofd „Attentie”, elders in dit nummer.

Dan worden de aanwezigen in de gelegenheid gesteld om onder leiding van Dr. Montagne de expositie in de tijdelijke vestiging van het Museum te bezichtigen. Algemeen is men het er over eens dat de opstelling ondanks de beperkte ruimte als zeer geslaagd genoemd mag worden. Volgens de heer Montagne heeft men ook niet te klagen over het aantal bezoekers.

Na de pauze houdt Dr. van Nieuwenhoven, bijgestaan door zijn echtgenote, een voordracht aan de hand van veel uitstekende en kleurrijke dia's over hun reis naar Indonesië in juli van dit jaar. Vooreerst neemt hij de aanwezigen mee naar het natuurreservaat „Oedjoeng Koelon” in het uiterste westen van Java, waar de banteng nog voorkomt, zoals verschillende dia's ons laten zien. Ook de tijger is hier thuis, maar deze met uitsterven bedreigde, doch gelukkig thans beschermde diersoort heeft zich aan het gezelschap niet vertoond.

Herten zijn er nog volop en wilde zwijnen, die blijkbaar gewend aan de toerist niet schuw zijn en daarvoor goed te fotograferen, evenals een grote varaan, de aziatische opruimer van afval en kadavers.

Mooie opnamen illustreren zijn verhaal over het bewerken van de sawahs en het uitplanten der bibits (jonge rijstplanten). Het bekoorlijke hiervan is dat deze werkwijze nog net zo wordt toegepast als eeuwen geleden. Een arbeidsintensieve vorm van landbouw, passend bij de Javaan, die van huis uit

landbouwer is. Arbeidskrachten zijn ook geen probleem in dit dichtst bevolkte deel van de wereld en alles geschiedt in de grootste harmonie.

Verscheidene dia's tonen de pracht van de beroemde 's Lands Plantentuin te Bogor, het vroegere Buitenzorg. Deze zeer goed verzorgde 80 H.A. grote tuin met zijn prachtige met *Victoria Regia* begroeide vijvers telt een verzameling van meer dan 60.000 soorten planten.

Spreker laat diverse soorten palmen zien, waaronder een fraai exemplaar van de Waaierpalm en de in de vloedbossen groeiende Nipa-palm. De bladeren hiervan worden overal als dakbedekking gebruikt. In diezelfde bossen aan de modderige kust leven op de grens van water en land de typische slijkspringers (*Periophthalmus* spp.), ogenschijnlijk traag in hun bewegingen, maar razendsnel als men ze te dicht nadert. Opvallend aan deze diersoort zijn de uitpuilende ogen, die als telescopen boven het water uitsteken als ze zwemmen, dat ze overigens maar weinig doen. De ademhaling is in hoofdzaak een luchtademhaling, die zowel door de kieuwen als door het slijmvlies van de mondholte plaats vindt.

Een andere bewoner van de zandkust is een krabbesoort, die zich voedt door het bovenste laagje van het koraalzand met zijn monddelen als het ware uit te zeven. Rond zijn schuilplaats (een rond gat in de grond) geven de kleine bolletjes bewerkt zand blijk van deze activiteit, die vrijwel het gehele ebtijd doorgaat.

Steeds verder oostwaarts reizend komt het gezelschap in de omgeving van Djokjakarta waar onder meer de uit de achtste eeuw daterende Prambanan, een Hindoetempel werd bezocht. Een zeer fraai gerestaureerd monument met rijkversierde uit steen gebeitelde godsdienstige voorstellingen.

Natuurlijk ontbreekt ook niet een gamelan-voorstelling, voorbereid door een toevallig bezoek aan een schooltje waar de kunst van het bespelen der gamelan onderwezen wordt.

De gamelan verzorgt de begeleiding van de wajang voorstelling, die zowel als schimmenspel als door personen zelf wordt opgevoerd.

De zonsopgang na een nachtelijke tocht te paard naar de Bromo heeft spreker vanaf de Kraterrand zeer treffend weten vast te leggen.

Zo heeft spreker de aanwezigen enig idee gegeven over het leven in een gebied, door Multatuli eens „de gordel van smaragd” genoemd.

Enkelen onder de aanwezigen die dit schone eiland rijk door hun vroegere werkkring of anderszins kennen, zullen dit met de spreker volmondig kunnen beamen.